

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

*Факультет № 6
Кафедра соціології та психології*

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

З навчальної дисципліни «Соціальні та політичні конфлікти»
обов'язкових компонент
освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти

053 Психологія (практична психологія)

Тема №7. Міжнародний політичний конфлікт

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології (протокол від 15.08.2023 № 8)

Розробники:

Доцент кафедри соціології та психології, кандидат психологічних наук, доцент Шиліна А. А., протокол кафедри соціології та психології, доктор педагогічних наук, доцент Марченко О. Г.

Рецензенти:

1. Провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник Мацегора Я. В.
2. Доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент Чепіга Л.П.

План лекцій:

1. Поняття та сутність міжнародного конфлікту.
2. Типи трансформацій міжнародного конфлікту.
3. Чинники сучасних міжнародних конфліктів. Особливості міжнародних конфліктів.
4. Традиційні методи врегулювання міжнародних конфліктів.

Література.

1. Гелей С., Рутар С. Політологія: навч. посіб. 5 вид, перероб. і доп. Київ: Знання, 2014. 645 с.
2. Дробінка І. Г., Кришталь Т. М., Підгорецький Ю. В. Політологія: навч. посіб.; Міністерство освіти і науки України. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 289 с.
3. Іщенко М. Політологія: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького. Черкаси: Видавництво ЧНУ, 2014. 387с.
4. Кирилюк Ф. Політологія Нової доби: посібник для студ. вищ. навч. закл. Київ: Академія, 2013. 303 с.
5. Кузь О. Політологія: навч. посібник. Харків: Харківський національний економічний університет, 2014. 340с.
6. Обушний М. Політологія: довідник. Микола Обушний, Анатолій Коваленко, Олег Ткач; За ред. Миколи Обушного; КНУ ім. Т. Г. Шевченка. Київ: Довіра, 2014. 599 с.
7. Конотопенко О. П., Гриб В. І., Лапшин С. А. Сутнісні характеристики політичного конфлікту в українському суспільстві. *Регіональні студії*, 2020. С. 12-15.
8. Ващенко І. В., Кляп І. В. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. Київ: Знання, 2013. 408 с.

Допоміжна література:

1. Сучасні політологічні теорії конфлікту [Електронний ресурс] Студопедія. 2017. Режим доступу до ресурсу: <http://studies.in.ua/ru/teoriya-politicheskogokonflikta-shpargalki/1822-suchasn-poltologchn-teoryi-konflktu.html>.
2. Політична діяльність і політичні відносини. Конфлікти та кризи у суспільно-політичному житті [Електронний ресурс] // StudAll.org. 2015. Режим доступу до ресурсу: <https://studall.org/all-30022.html>.
3. Тихонюк С. А. Особливості політичних конфліктів в умовах реформування політичної системи : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.01. Київ, 2013. 219 с.
4. Сахань О. М., Новіков О.В. Політичні конфлікти в Україні як прояв деструкції влади. Вісник Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. 2010. № 3. С. 182–191.
5. Станкевич І.П. Сучасні політичні конфлікти: джерела та шляхи розв'язання: дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02. Київ, 2010. 213 с.

6. Дмитренко М. Політичні конфлікти: природа виникнення та методи їх урегулювання. *Освіта регіону: політологія, психологія, комунікація*. 2014. № 4. С. 6–14.

7. Політичні технології регулювання міжетнічної та міжконфесійної взаємодії у новітніх українських реаліях: аналітична доповідь. Київ: ПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАП України, 2014. 188 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті.

1. Електронна бібліотека Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського (www.nbuv.gov.ua)

2. Пошукова система Google Академія (Google Scholar) - <http://scholar.google.com>

3. <https://www.cronicadelquindio.com/noticia-completa-titulo-жертва-дель-конфлікто-кламан-пор-це-де-віоленсія-анте-пандемія-хроніка-дель-квіндіо-нота-138178>

4. http://ideaspaz.org/media/website/FIP_COVID19_web_FINAL_V3.pdf

5. Наукова бібліотека ім. М.Максимовича www.library.univ.kiev.ua

6. Наукова бібліотека Національного університету “Києво-Могилянська академія” <http://www.ukma.kiev.ua/ukmalib>

7. Національна бібліотека України <http://www.nbuv.gov.ua/>

8. Національна Парламентська бібліотека України <http://www.nplu.kiev.ua/>

Текст лекції.

1. Поняття та сутність міжнародного конфлікту.

Зміст міжнародного конфлікту визначається постійно або тенденціями, що тимчасово діють, властивими саме, йому як міжнародному конфлікту, і в той же час специфічними закономірностями і умовами тієї міжнародно-політичної ситуації, яка викликає конфлікт.

Зміст міжнародного конфлікту більш безпосередньо, ніж його суть, відтворює ознаки і параметри, властиві даному конфлікту, економічні, політичні, ідеологічні і військові сили держав-учасників і характер їх застосування, наявні і потенційні ресурси, стан фінансів, транспорту, зв'язку, морально-політичний рівень, мобілізаційні можливості, масштаби і тривалість конфлікту.

Важливе місце в дослідженні проблем міжнародних конфліктів займає типологія і класифікація їх. У сучасних західних теоріях конфліктів закладена веберовська концепція про «ідеальні типи», що знаходяться, як він був переконаний, в повному відриві від історичних фактів. Ідеї Вебера використовують в своїх типологіях П. Сорокін, С. Чейз і ін. Услід за Вебером американський учений К. Боулдінг будує свою типологічну схему конфліктних ситуацій. Вона включає такі поняття, як плем'я, феодальне суспільство, універсальна община, індустріальна держава, «понад держава» і світова держава. Найважливіші види міжнародного конфлікту він об'єднує у вельми абстрактній формі в три категорії: - між рівними одиницями; - між нерівними одиницями; - між безнадійно нерівними одиницями.

Міжнародні конфлікти є особливою формою міжнародних відносин, в які вступають держави або групи країн на ґрунті суперечностей. По своєму характеру, походженню ці суперечності можуть бути економічними, політичними, соціальними, релігійними, ідеологічними, науково-технічними і так далі

Міжнародний конфлікт це особливе, не рутинне політичне відношення держав, оскільки воно означає і в об'єктивному, і суб'єктивному сенсі вирішення конкретних протиріч і породжуваних ними проблем в конфліктній формі, включаючи боротьбу держав. Вони відтворюють прямо або побічно основну суперечність епохи, розстановку і співвідношення їх сил, глобальні, регіональні або місцеві суперечності сучасного миру. Міжнародні конфлікти можуть надавати дію і на систему міжнародних відносин, ведучи до її фундаментальних змін. Так, наприклад, трапилося після Першої і Другої світових воєн.

Міжнародний конфлікт розглядається як особливе політичне відношення два або декількох сторін - народів, держав або групи держав, - концентроване відтворююче у формі непрямого або безпосереднього зіткнення економічні, соціально-класові, політичні, територіальні, національні, релігійні або інші за природою і характеру інтереси. Міжнародні конфлікти, таким чином, є різновидом міжнародних відносин, в які вступають різні держави на ґрунті суперечностей інтересів. Зрозуміло, міжнародний конфлікт - це особливе, а не рутинне політичне відношення, оскільки воно означає і об'єктивно і суб'єктивно вирішення різнорідних конкретних протиріч і породжуваних ними проблема конфліктній формі і в ході свого розвитку може породжувати міжнародні кризи і озброєну боротьбу держав.

Міжнародний конфлікт відтворює не тільки об'єктивні суперечності, але і вторинні, по своєму характеру суб'єктивні, суперечності, обумовлені специфікою їх сприйняття політичним керівництвом і процедурою ухвалення політичних рішень в даній країні.

При цьому суб'єктивні суперечності способом так чи інакше впливати на виникнення і розвиток конфлікту, інтереси і цілі сторін, які у багатьох випадках представляються достатньо відчуженими від реальних суперечностей. Тобто міжнародний конфлікт фокусує в собі все без виключення економічні, ідеологічні, соціально-класові, ідеологічні, власне політичні, військово-стратегічні і інші відносини, які розвиваються у зв'язку з даним конфліктом.

Міжнародний конфлікт при розширенні числа або зміна сторін, що беруть участь в ній, може нести на собі і відбиток нових аспектів, що безпосередньо виникають вже як наслідок самого конфлікту. Виникнувши як політичне відношення, міжнародний конфлікт знаходить деяку самотійність, власну логіку розвитку і тому здатний вже самотійно різним чином впливати на інші відносини, що розвиваються в рамках даного конфлікту, а також на характер лежачих в його основі суперечностей і способи їх дозволу.

Міжнародні конфлікти незалежно від будь-яких специфічних ознак, які властиві кожному з них, об'єктивно породжуються як особливі конкретно-історичні політичні відносини між країнами або групами країн в межах певного

просторово-часового континууму. Вони відтворюють безпосередньо або в опосередкованій формі, в тому або іншому вигляді відображаючи розстановку і співвідношення сил на міжнародній арені, перебування і розвиток системи міжнародних відносин і її структури на різних рівнях, а також інші, більш менш пов'язані з цим глобальні, регіональні або двосторонні суперечності сучасного миру, складні умови, що постійно розвиваються, в різних частинах земної кулі, безліч конкретних ситуацій на різних рівнях міжнародних відносин.

При вивченні міжнародного конфлікту необхідно розрізнити поняття конфлікту і конфліктності. Конфліктність може розглядатися як загальна межа, властива тій або іншій міжнародно-політичній ситуації або навіть цілій історичній епосі. Вона, кінець кінцем, заснована на об'єктивних суперечностях, на домінуванні конфронтаційних інтересів в політиці цілого ряду держав. Такого роду конфліктність в основі своїй - функція міжнародної напруженості, залежна від її ступеня. Вона може служити фоном і передумовою міжнародного конфлікту, але це ще не конфлікт. Конфліктність глобального, регіонального, субрегіонального, групового або двостороннього характеру об'єктивно і суб'єктивно, прямо або опосередковано, незримо або явно присутній в процесі зародження і розвитку будь-якого міжнародного конфлікту, де б і коли б він не виникав, які б соціально-політичні сили в нім не брали участь, якого масштабу гостроти він не досягав. Інакше кажучи, конфліктність сприяє, підштовхує виникнення конфлікту як такого, але сама по собі не породжує його автоматично і неминуче. Своєчасна корекція національно-державних інтересів, навіть в умовах високого рівня міжнародної напруженості, сприяє купуванню конфлікту.

Дуже часто міжнародний конфлікт ототожнюють з міжнародною кризою. Проте співвідношення міжнародного конфлікту і кризи - це співвідношення цілого і частини. Міжнародна криза лише одна з можливих фаз конфлікту. Він може виникнути як закономірний наслідок розвитку конфлікту, як його фаза, що означає, що конфлікт дійшов в своєму розвитку до тієї грані, яка відокремлює його від озброєного зіткнення, від війни. Криза додає всьому розвитку міжнародного конфлікту вельми серйозний і тяжкокерований характер, формуючи кризову логіку розвитку, прискорюючи ескалацію всього конфлікту. На етапі кризи неймовірно зростає роль суб'єктивного чинника, оскільки, як правило, вельми відповідальні політичні рішення ухвалюються вузькою групою осіб в умовах гострого дефіциту часу.

Проте міжнародна криза - це зовсім не обов'язкова я неминуча фаза конфлікту. Його течія достатня тривалий час може залишатися латентним, не породжує безпосередньо кризових ситуацій. Разом з тим криза - далеко не завжди завершуюча фаза конфлікту навіть за відсутності прямих перспектив переростання його в озброєну боротьбу. Та або інша криза зусиллями політиків може бути подоланий, а міжнародний конфлікт в цілому здатний при цьому зберігатися і повертатися до прихованого стану. Але при певних обставинах цей конфлікт може знов досягати фази кризи, при цьому кризи можуть слідувати з певною циклічністю.

Найбільшої гостроти і у край небезпечної форми міжнародний конфлікт досягає у фазі озброєної боротьби. Але озброєний конфлікт - це також не єдина і не неминуха фаза міжнародного конфлікту. Він є вищою фазою конфлікту, наслідком непримиренних суперечностей на користь суб'єктів системи міжнародних відносин. Він особливо наочний і здається автономним, якщо передуючі фази носили латентний характер. Але, повторимося, озброєний конфлікт зовсім не обов'язкова фаза в процесі конфліктного розвитку, оскільки справа може і не дійти до озброєної боротьби. Сам по собі конфлікт здатний існувати і розвиватися далі в щодо мирних умовах, без загрози або практичного застосування зброї будь-якого типу.

Разом з тим озброєний конфлікт, ставши апогеєм конфліктного розвитку, може опинитися і не кінцевою його фазою. Озброєна боротьба за відомих умов може бути припинена, але конфлікт і при даному варіанті розвитку подій може зберігатися і розвиватися далі достатньо довго в мирних формах, вже без використання військової сили. Зовсім не виключається при цьому, що через певний час конфлікт може знов перерости у фазу озброєної боротьби (близькосхідний конфлікт, наприклад). Озброєна боротьба як певна фаза розвитку конфлікту, що має політичну природу, зростає з чисто політичних по характеру фаз конфлікту і може мати своїм слідством інші чисто політичні фази. Проте озброєна фаза розвитку конфлікту здатна володіти власною логікою, ведучою до розширення учасників озброєної боротьби і загальної ескалації конфлікту.

Міжнародний конфлікт як форма політичних відносин знаменує собою певний розрив, стрибок в їх розвитку.

Отже, міжнародний конфлікт, разом з деструктивною функцією створення міжнародної напруженості, несе в собі і щось позитивне, виконуючи роль сигналізатора, що свідчить про зміну співвідношення сил на міжнародній арені, інакше кажучи, виконує комунікативно-інформаційну функцію. Міжнародний конфлікт як би доводить до зведення світової спільноти необхідність перегляду системи відносин, що склалася, на двосторонньому, регіональному або глобальному рівні в рамках міжнародного права, не йдучи від виниклої суперечності, а, навпаки, вирішуючи його на ранніх фазах розвитку конфлікту.

Оскільки в основі міжнародного конфлікту лежить суперечність на користь різних держав або їх об'єднань, то функціональним призначенням конфлікту є вирішення даного протиріччя.

2. Типи трансформацій міжнародного конфлікту.

Жоден з міжнародних конфліктів не є точною копією іншого, а завжди характеризується притаманними тільки йому особливостями, як щодо причини виникнення, засобів, складу конфліктуючих сторін, так і за специфікою перебігу. Власне тому, будь-які типологізаційні схеми, очевидно, є доволі штучними, що однак зовсім не означає відсутності потреби в них. В.В.Мадісон та В.А.Шахов, у своїй праці "Політологія міжнародних відносин" пропонують у якості таких критеріїв: суб'єктність, сферу відносин між сторонами, масштабність.

Представлена у цій праці класифікація базується на таких поширених та апробованих критеріях, як: засоби, склад сторін що приймають участь в конфлікті, географічні масштаби, тривалість.

За засобами конфлікти традиційно прийнято ділити на збройні та незбройні, оскільки власне використання чи не використання збройних сил в розв'язанні міжнародних суперечностей визначає собою його найголовніші специфічні риси.

Збройні конфлікти, тобто війни є цілеспрямовано організованими зіткненнями збройних сил конфліктуючих сторін з метою завдання, максимально можливої шкоди та знищення військового і господарського потенціалу противника. Завдаючи великої руйнівної шкоди воєнні засоби в міжнародних відносинах є найбільш дієвим способом реалізації зовнішньополітичних інтересів держави, що не одноразово призводило до вибуху війн.

Ініціювання війни виправдовується захистом своїх громадян, необхідністю припинення геноциду, боротьбою проти тоталітаризму, тощо.

Досить оригінальну класифікацію, у праці "Війна та антивійна", пропонують американські дослідники Елвін та Хейді Тофлери. Вони визначають типи війн за їх відношенням до типів цивілізацій:

1. Війни першої хвилі відповідають сільськогосподарським суспільствам та характеризуються тим, що вони провадяться на примітивному технологічному рівні, в них приймають участь іррегулярні підрозділи, їх масштаби та ресурси залучені з обох сторін є незначними.

2. Війни другої хвилі здійснюються промисловими суспільствами та їм характерні досить високий технологічний рівень, участь в бойових операціях масових регулярних армій, значні ресурси та масштаби використані у воєнному конфлікті.

3. Війни третьої хвилі ведуться постіндустріальними (інформаційними) суспільствами, або принаймні перехідними до них, що характеризуються надвисоким технологічним рівнем.

Незбройні конфлікти характеризуються конфронтативними діями ворогуючих сторін не пов'язаними з застосуванням воєнної сили. Зрозуміло, що вони можуть бути попередніми стадіями воєн і розглядатися як форми загострення стосунків, але в сучасних міжнародних відносинах, доволі часто, вони виступають самостійно, наприклад у взаємовідносинах двох полюсів біполярної міжнародної системи. Серед незбройних конфліктів найчастіше визначають:

1. Дипломатичні, що виражаються у ворожих демаршах, як наприклад обмін нотами протесту, оголошення персонами нон-грата окремих дипломатичних працівників, розірвання дипломатичних стосунків між конфліктуючими сторонами.

2. Економічні, що проявляють себе перед усім у так званих "торгових війнах", які здійснюються за допомогою конфронтативно спрямованої митної політики, щодо імпорту товарів, капіталів, послуг та інформації з протистоячих у ситуації конфлікту країн. Засобами таких конфліктів є також повна або часткова заборона (ембарго) на торгівлю з ворогуючою стороною, яка шляхом

політичного тиску може бути поширена також і на треті країни, як це на початку XIX століття практикувала наполеонівська Франція щодо Великобританії, а в 60-70х роках США – щодо Куби.

3. Інформаційно-пропагандистські пов'язані з активним втручанням в інформаційне "поле" конфліктуючої сторони з метою порушення внутрішньої стабільності, розпалювання національної, соціальної чи релігійної ворожнечі, закликів до різних форм непокори владі. Приблизно таким чином, в часи "холодної війни" працювали радіостанції "Голос Америки", "Вільна Європа" чи закордонна редакція Московського радіо, найрізноманітніші періодичні друковані видання та телевізійні компанії США і СРСР. Сучасний постбіполярний світ, що харак-теризується вільною циркуляцією інформації, як в рамках інформаційних мереж CNN, BBC, NBC, CBC та ABC, так і глобальної комп'ютерної мережі Інтернет є тим більше вразливим на використання інформації у так званих інформаційних та ідеологічних війнах, проти яких сучасні держави практично беззахисні. Кожна із сторін у такому конфлікті намагається захистити свій внутрішній інформаційний простір від проникнення в нього небажаної інформації, разом з тим усіма засобами намагаючись втручатись за допомогою інформаційних мереж у внутрішні справи противної сторони.

4. Культурні конфлікти визначаються конфронтативними заходами держав світу пов'язаними з повною або частковою заборонаю поширення у тій чи іншій країні літератури, музичної, кіно чи відеопродукції що походить зі сторони ворогуючої країни. Прикладом такого можуть бути заходи Франції спрямовані на обмеження поширення в країні так званої американської "масової" культури або повна її заборона в цілому ряді арабських країн.

3. Чинники сучасних міжнародних конфліктів. Особливості міжнародних конфліктів.

конкуренцію держав;

- неспівпадання національних інтересів;
- територіальні домагання;
- соціальну несправедливість в глобальному масштабі;
- нерівномірний розподіл в світі природних ресурсів;
- негативне сприйняття сторонами один одного;
- особисту несумісність керівників і ін.

Для характеристики міжнародних конфліктів використовується різна термінологія: «ворожість», «боротьба», «криза», «озброєне протистояння» і ін. Загальноприйнятого визначення міжнародного конфлікту поки не існує із-за різноманіття його ознак і властивостей політичного, економічного, соціального, ідеологічного, дипломатичного, військового і міжнародно-правового характеру.

Одне з визнаних в західній політичній науці визначень міжнародного конфлікту дане К. Райтом в середині 60-х років: «Конфлікт є певне відношення між державами, яке може існувати на всіх рівнях, в самих різних ступенях. У широкому сенсі конфлікт може бути підрозділений на чотири стадії:

1. усвідомлення несумісності;

2. зростаюча напруженість;
3. тиск без застосування військової сили для дозволу несумісності;
4. військова інтервенція або війна для нав'язування рішення.

4. Традиційні методи врегулювання міжнародних конфліктів.

Міжнародний конфлікт дещо відмінний від іншого роду конфліктів - він виникає коли одна держава або група держав прагне нав'язати свої інтереси іншим, оголошує і домагається їх монополії, ущемляючи або взагалі не беручи до уваги будь-які інші інтереси. Сфера політичних інтересів, що складають предмет конфлікту досить широка: від безпосередньо політичних (безпека, кордони держав і т.д.) до загальних економічних, національних, інформаційних, ідеологічних і навіть релігійних питань. Як було зазначено вище, подібні інциденти вирішуються на світовому рівні силами світових організацій.

Міжнародні конфлікти нерідко тривають багатьма десятиліттями і навіть століттями, періодично затихаючи, а потім загострюючись у вигляді так званих "холодних" і "гарячих" воєн. Тому приклад все той же - "холодна війна" Заходу проти СРСР. За тривалий період історії цього конфлікту не раз якісно змінювалися протилежні інтереси, іноді вони примирялися; складалися і змінювалися різні структури суб'єктів конфлікту, з'являлися нові протиріччя замість дозволених або недозволених.

У теорії зазвичай зустрічається протиставлення двох підходів до конфлікту, а саме підходів, заснованих на силових або мирних методах її розв'язання. При цьому під силовими методами зазвичай маються на увазі збройні засоби боротьби, а під мирними - переговори, тобто мирні засоби у вузькому значенні слова (без урахування правових процедур) Силкові та мирні методи співвідносяться з двома крайніми методами: боротьбою, що має озброєний характер, і переговорами. Виділення в аналізі тільки цих крайніх методів - збройних і мирних - у багатьох випадках виправдано, особливо якщо взяти до уваги серйозну небезпеку, пов'язану з використанням збройних методів вирішення конфлікту в сучасному світі. Однак слід відзначити, що досить часто ці методи переходять один в інший. Будучи дійсно принципово різними і навіть антагоністичними по своїй суті, мирні методи і силові підходи протягом вікової історії людства становили діалектичну єдність: війни часто закінчувалися мирними переговорами, а укладені в результаті переговорів угоди порушувалися в ході воєн. Більш того, в багатьох випадках ці крайні методи використовувалися як доповнюють один одного засоби в досягненні політичних цілей. Класичними прикладами поєднання військових та переговорних методів є випадки, коли одна зі сторін починала військові дії проти іншої і, завоювавши частину території, сідала за стіл переговорів, але вже з позиції сили. Звичайно, є ймовірність що при короткострокових військових діях досягається в тій чи іншій мірі бажана мета. Також траплялося, що учасники конфлікту вели бойові дії і одночасно налагоджували переговорний діалог. Все це дозволило французькому досліднику А. Планте прийти до висновку, що збройні дії і переговори є супутні, іноді конкуруючі, але не взаємовиключні типи відносин в людському суспільстві.

З іншого боку військові і мирні методи вирішення конфліктів і на практиці, і в наукових дослідженнях нерідко протиставляються один одному. Особливо яскраво це протиставлення проводилося і проводиться в сфері міжнародних відносин. "Так, канадський дослідник переговорів Г. Уінхем пише, що переговори виступали на кшталт фортеці чи великої стіни і були інструментом тих, хто інстинктивно намагався зберегти досягнуте. Найбільшим благом, яке могли дати переговори, була стабільність, а найбільша загроза стабільності виходила саме від тих, хто прагнув змінити міжнародний статус-кво за допомогою військового насильства".

Співвідношення силових і мирних методів вирішення проблем, не є раз і назавжди заданим. Воно змінювалося протягом історичного розвитку країн. Порізно ці методи представлені і в різних культурах, враховуючи історичні та ментальні особливості того чи іншого суспільства.

В історії західної цивілізації спочатку роль політичних переговорів зводилася головним чином до підведення підсумків війни або спробам переробки світу в її напередодні. Російський автор В.Б. Луків зауважує, "що протягом століть міжнародні переговори використовувалися в основному як засіб легалізації результатів збройних конфліктів або як інструмент підготовки нових воєн. У результаті цього переговори були частиною військової стратегії, покликаної компенсувати військову слабкість держави, або вони давали можливість повніше реалізувати військову перевагу одній зі сторін. Близьку точку зору висловлює Г. Уінхем. Зокрема, він зауважує, що на зорі історії дипломатії основним призначенням переговорів було відновлення відносин між державами, яким загрожував конфлікт або які вже страждали від конфлікту. У цьому сенсі вони виконували скоріше допоміжну функцію по відношенню до силових методів вирішення протиріч".

Історичних прикладів, в яких мирні засоби вирішення конфліктів грали другорядну, підпорядковану роль по відношенню до силових, можна навести безліч від давнини аж до наших днів. Ще в античні століття, за свідченням Фукідида, афіняни за допомогою переговорів намагалися нав'язати свої умови миру більш слабким меліянам, погрожуючи в іншому випадку повністю знищити їх. Або, приміром, французький дипломат XVIII ст. Франсуа де Кальєр, автор першої книги, присвяченої переговорам ("Про спосіб ведення переговорів з монархами"), підкреслював, що їх учасник повинен бути перш за все добре поінформований про стан збройних сил протилежної сторони для того, щоб представляти межі можливого чиниться на неї тиску.

Можливий і ще один підхід до конфлікту з використанням односторонніх дій - ігнорування конфліктної ситуації. Його результатом є бездіяльність. Розвиток подій в цьому випадку пускається на самоплив. Такий підхід не менш небезпечний. Тут також варто навести слова Г. Кіссінджера, який в інтерв'ю журналу "Таймс" зауважив одного разу, що якщо уникати вирішення проблем, то це викликає кризу, а некерований криза може обернутися катаклізмом. Яскравий приклад цього - історія СРСР кінця 50-х - початку 80-х років, коли національні, економічні, соціальні суперечності керівництвом не приймалися

всерйоз. У результаті в кінці 80-90-х років це вилилося в безліч конфліктів по всій країні. Почасти, ігнорування протиріч було перенесено і на міжнародну сферу - у відносини з соціалістичними державами, а також з деякими країнами третього світу. Суперечності і проблеми не вирішувалися, накопичувалися роками і в підсумку досить різко і болісно дали знати про себе.

Нарешті, останній варіант односторонніх методів у врегулюванні конфлікту - це звернення учасника конфлікту в правові інстанції. Виняток тут становить Міжнародний Суд, який є одним з головних органів ООН. Міжнародний Суд може розглядати спір лише при обопільній згоді на це сторін-учасниць. У подібних ситуаціях, природно, не можна говорити про односторонні кроки, хоча і спільними у повному розумінні цього слова вони не є. Спільне тут тільки саме звернення, рішення ж залишається за Судом.

Правознавство, як окрема наукова дисципліна, вивчає принципи, норми і методи такого врегулювання. Однак часто проблема полягає в тому, що не всі конфлікти вирішуються за допомогою правових процедур. Причин, за якими не завжди можливо врегулювання конфліктів у межах юриспруденції, декілька:

- багато конфлікти виникають саме через те, що суперечності, що лежать у їх основі, не описуються існуючими нормами, або в ході самого конфлікту сторони або одна з них прагнуть змінити норми, зобов'язання, наявне становище справ і т.п. Іншими словами, конфлікт виникає щодо правил і норм;
- при судовому розгляді цілком імовірно, що інтереси однієї зі сторін будуть повністю задоволені, а інший - ні. На переговорах можна вийти за межі конкретного конфлікту і погодити інтереси (підключивши й такі, які не зачіпаються конфліктом) так, що це буде вигідно обом сторонам;
- звернувшись до суду, сторони повинні слідувати прийнятим рішенням, навіть якщо вони обидві не згодні з ними, у той час як договірні рішення можуть бути більш гнучкими, а значить, і більш прийнятними для сторін;
- судові рішення, як правило, не змінюють характеру відносин сторін.

Найчастіше вони так і залишаються конфліктними. А це означає, що ймовірність нового конфлікту вельми висока.

Що стосується міжнародної сфери, то до названих причин додаються й інші:

- міжнародні відносини не такі централізовані й структуровані, як відносини всередині окремих держав, тому виконання рішень суду тут має більш обмежений характер, "покарати" за невиконання рішення Міжнародного Суду досить складно;
- Міжнародний Суд не має автоматичним правом вирішувати міжнародні спори, а починає діяти лише тоді, як уже зазначалося, коли до нього звернуться всі конфліктуючі сторони.